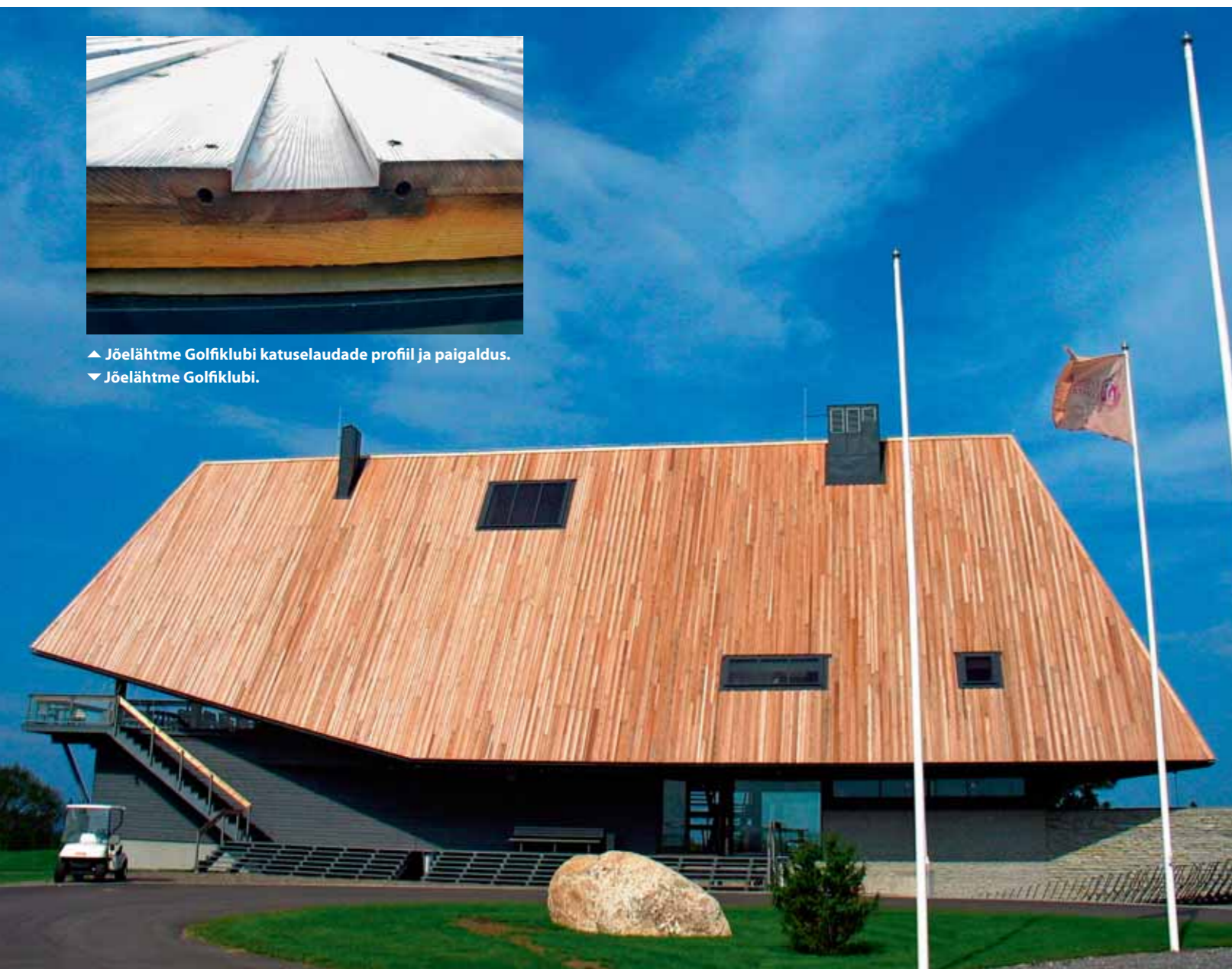

▲ Jõelähtme Golfklubi katuselaudade profiil ja paigaldus.

▼ Jõelähtme Golfklubi.

OMAPÄRANE LAUDKATUS

Eestis tasapisi taas populaarsust koguvate puitkatuste hulgast on laudkatus vahest kõige vähem tuntud, ehkki õige puidu ja korraliku hooldamise korral peaks see olema neist kõige pikaealisem.

TEKST MÄRT RIISTOP, PUUINFO FOTOD ERIK KONZE, MÄRT RIISTOP

Tõnu Parmaksoni (OÜ Frantsiskus) arvates peaks laudkatus vastu pidama vähemalt sada aastat. Laudkatuse materjaliks sobib kõige paremini männi või lehise lülipuit, seda aga on Eestist raske leida, eriti kui on soov kasutada võimalikult laiu laudu. Seepärast on kõige lihtsam kasutada mitte eriti laiu Siberi lehisest laudu, nagu tehti seda Jõelähtme Golfklubi katuse puhul.

Jõelähtme Golfklubi katusel kasutati sama lauaprofiili, mis on levinud Norras, lauaserivadesse on freesitud aste ja soon ning alumiste ja kattelaudade sooned on vastakuti.

Laudkatusele ehitatakse samasugune aluslaudis nagu katustele ikka, selle peale käib tõrvapapp ja roovitis ja alles siis katuselaud. Kuna roovitis on räästaga paralleelne, peaks roovitise laudade ja aluskatuse vahele jääma vahe. Selleks pannakse roovlaudade alla liistud või klotsid.

▲ Preikestolhytta mägi hotell Norras Stavangeri lähedal.

◀ Preikestolhytta katuse lähivaade.

▼ Anna kiriku tõrvatud laudkatus.

Laudade paigaldamisel tuleb silmas pidada samu asju nagu puidu puhul ikka: lauaoiti ei tohi suruda tihedalt vastu mingit teist pinda, sest siis ei saa niiskus välja kuivada.

Lihtsa kujuga katuste puhul ei ole see asjaolu probleemiks, küll aga keerukate kallete katustel nagu Preikestolhytta. Selle katuse lähivaates on hästi näha, kuidas lauaoitsad on vabaks jäetud. Samuti peavad lauad olema õhukuivad, sest selline saabki olema nende keskmine niiskusaste. Mõningane kuivamisdeformatsioon paraku siiski esineb ja seepärast peab laudade paigaldamisel seda arvestama.

Laudade kõverdumist ristlõikes kuivamise tagajärjel nimetatakse kõmmeldumiseks ja seepärast tuleb laudkatuse alumised lauad paigaldada nii, et laua südamikupoolne pind jääb vastu roovitist, pealmistel laudadel aga

väljapoole. Nii jääb laudade liitekoht tihedaks ka kõmmeldumisel. Puitkatustele on üldiselt soovitatav küllalt suur kalle, alla 45° ei peaks see olema.

Eesti traditsioonilistel laudkatustel on siiski levinum laudade paigutus, kus kõik vihma-vee ärajuhtimiseks lauaseriva freesitud sooned jäävad ülespoole, nii tehti ka Anna kiriku laudkatuse taastamisel.

Männipuidust katuseid tõrva

Männipuidust katuseid tuleks nende eluea pikendamiseks männitõrvaga tõrvata. Esimese kihi pealekandmiseks vedeldatakse tõrva lina-seemneõliga, järgmised kihid aga soovitatavalt tõrvakihi paksuse kasvatamiseks peale kanda vedeldamata.

Paks tõrvakiht kaitseb puitu päikese ultraviolettkiirguse eest praktiliselt täielikult ja

kui tõrvakihti hoolikalt uuendada, lõunaküljel iga viie aasta järel, põhjaküljel kümne aasta tagant, kestab selline katus aastasadu.

Samuti tuleb katus puhastada langenud lehtedest ja muust sodist, eriti hoolas peaks olema sambla tõrjumisega. On küll julgustav teada, et katus võib kesta väga kaua, iseasi, kui vajalik selline pikaajaline on. Restaureeritava katustega on asi muidugi teisiti, aga mulle näib, et laiade lülipuiduliste männilaudade hankimine on sedavõrd vaevaline ja lõpptulemusena kallid ettevõtmised, et rahulikult võiks leppida tavalisemate laudade ja katuse pisut lühema elueaga. Ka 50–60 või enamgi aastat on piisavalt pikk aeg ja selle möödudes, kui maja ei ole selleks ajaks juba moraalselt vananenud, võib ju katusekatte vahetada. Näiteks Pokumaal mindi teadlikult veelgi lühemale katuse elueale, tavalised servamata männi-

- ▲ Viikki kiriku haavapuust fassaad aasta pärast valmimist, 2006. a suvel.
- ▼ Viikki uus kirik kolm aastat pärast valmimist, 2008. a suvel.

lauad ja tõrvamisest loobumine peaksid andma küllaldase säästu, et katusekatet sagedamini vahetada.

Lehiselaudu üldiselt ei tõrvata, need kas jäetakse üldse ilma pinnakatteta või ainult õlitatakse. Kui looduslik patineerumine ei meeldi või kui soovitakse hallikasmust pind kohe kätte saada, võib lehiselaud toonida rauavitriolilahusega.

Haava puhul pigem sindlid või laastud

Laudkatuseks sobiks väga hästi ka viimistlemata haab, mis pleegib juba mõne suvega ilusaks hõbehalliks, aga leida korralikke, pike-

maid ja piisava laiusega laudu on veelgi suurem probleem kui hankida lülipuidulist männilauda.

Väiksemate katuste või selle osade puhul tasuks asja siiski kaaluda, üldiselt aga peavad haavapuidu huvilised leppima kimmide, sindlite või laastudega. Seejuures võiks eelistada laastu, sest seda valmistatakse pakkudest lõhestamise teel ja puidu rakuseinad jäävad sellisel juhul terveks.

Huvitav näide haavalaastude kasutamisest on Viikki kirik Soomes. Laast on siin küll üsna tinglik nimetus, sest puidu paksus on kahe ja kolme sentimeetri vahel ja valmistatud on need kirvega sarnaselt toimiva masina abil.

Haavalõhandikega on Viikkis kaetud välisseinad, kuid põhimõtteliselt võiks sama materjali kasutada ka katusekattena.

Haavalõhandike paksus on valitud nii suurel põhjusel, et haavapuit kipub kuivades kõverduma. Mulle näib küll, et sama püsivus oleks saavutatud õhemate laastude suurema ülekattega, aga ju oli suurem paksus taotluslik ka visuaalselt.

Laudkatuste hinna suurusjärg peaks olema enam-vähem sama mis kivi- ja betoonkatustel, kuid vähemasti maamajadele peaks laudkatuse keskkonda arvestades olema küll sobivam. **TMKE**